

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 224/2024-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **DRUDOP, stavebné a opravárenské družstvo**, Bajkalská cesta 31, Bratislava, zastúpeného FELŠÖCI & Partners, s.r.o., Bajkalská 31, Bratislava, proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4Co/114/2022 z 28. februára 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. mája 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) kasačným rozhodnutím všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia (ďalej aj „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť súdu na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. Žalobou podanou na Okresnom súde Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) sa žalobkyňa [REDAKOVANÉ] domáhala vydania rozsudku, ktorým by súd zaviazal sťažovateľa ako žalovaného zaplatiť žalobkyni ako zákonnému dedičovi vyrovnací podiel v sume 44 665,77 eur z titulu zániku členstva poručiťky [REDAKOVANÉ] v družstve. Na pojednávaní 31. marca 2016 žalobkyňa predložila zmenu návrhu, ktorú súd uznesením pripustil, a to v tomto znení: „*Súd určuje, že do dedičstva po poručiťke... patrí aktívum predstavujúce práva a povinnosti vyplývajúce z členstva poručiťky u odporcu... spočívajúce v zaplatení vyrovnávacieho podielu člena družstva podľa § 233 ods. 1 Obchodného zákonníka a podľa článku 16 platných stanov družstva...*“ Následne žalobkyňa podala ďalšie dva návrhy na pripustenie zmeny petitu, a to 2. decembra 2016

(označený ako eventuálny petit) a 24. septembra 2018, ktorým sa domáhala už len zaplataenia sumy 57 428,93 eur s príslušenstvom, tieto zmeny však súd nepripustil. Okresný súd rozsudkom č. k. 17C 270/2014-322 z 18. októbra 2018 žalobu zamietol z dôvodu absencie naliehavého právneho záujmu žalobkyne na požadovanom určení.

3. Proti rozsudku okresného súdu žalobkyňa podala odvolanie. Dôvodila, že napadnutý rozsudok, ako aj postup súdu vykazuje znaky značnej právnej a procesnej rozporuplnosti a odporuje základným procesným právnym princípom. Podľa žalobkyne okresný súd nesprávne interpretoval jej dispozičné úkony v konaní, jednostranne v rozpore s predkladaným návrhom rozhodol o zmene povahy a účelu celej žaloby. Nestotožnila sa s názorom okresného súdu, že svojím prejavom vôle z 30. marca 2016 zmenila svoju žalobu, a to tak, že z jej strany nedošlo k rozšíreniu žalobného petitu, ale k úplnej náhrade/zmene žalobného petitu ako celku, čím došlo z pohľadu súdu k zmene charakteru žaloby zo žaloby o zaplataenie (splnenie povinnosti) na tzv. určovaciu žalobu. Namietala, že okresný súd po pripustení zmeny-rozšírenia žaloby na účel preukázania výšky žalovanej sumy vykonal aj znalecké dokazovanie. Za podstatnú považovala skutočnosť, že okresný súd v označení predmetu konania (sporu) na podaniach adresovaných stranám sporu uvádzal povinnosť zaplataenia vyrovnacieho podielu, čím podľa žalobkyne za predmet konania považoval primárne jej žalobný návrh na zaplataenie vyčíslenej sumy. Postup súdu prvej inštancie, keď zamietol jej žalobu pre nedostatok naliehavého právneho záujmu, je preto v rozpore s jeho predošlým postupom v konaní. Namietala, že okresný súd svojím procesným postupom porušil § 212 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), keď nerozhodol o prvom pôvodnom žalobnom návrhu, ktorý znel na zaplataenie, teda nerozhodol o celej prejednávanej veci. Tento postup naplnil všetky znaky porušenia práva na spravodlivý súdny proces, porušenia princípu zákazu *denegatio iustitiae* a princípu rovnosti zbraní. Okresný súd nepochopiteľne zamietol návrh žalobkyne na zmenu petitu žaloby (z hľadiska výšky žalovanej sumy), čím poprel výsledky a obsah znaleckého dokazovania. Týmto postupom sa potvrdila rozporuplnosť a chaotickosť celkového procesného postupu súdu v danej veci.

4. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) ústavnou sťažnosťou napadnutým uznesením zrušil rozsudok okresného súdu podľa § 389 ods. 1 písm. b) CSP a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, keďže súd prvej inštancie nesprávnym procesným postupom znemožnil žalobkyňi, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, a v rámci zásady zachovania dvojinstančnosti súdneho konania tieto nedostatky nemôže napraviť odvolací súd. Uviedol, že postup, v rámci ktorého by odvolací súd nahrádzal chýbajúce argumenty o základných právnych otázkach preskúmvanej veci, by znamenal nezabezpečenie riadneho prístupu k spravodlivému procesu po podaní odvolania.

5. Z obsahu spisu krajský súd zistil, že žalobkyňa sa žalobou domáhala proti žalovanému zaplataenia 44 665,77 eur z titulu práva na vyplataenie vyrovnacieho podielu člena družstva. Na základe písomného návrhu žalobkyne nazvanom „Zmena-rozšírenie žalobného návrhu“ okresný súd uznesením na pojednávaní 31. marca 2016 pripustil zmenu žaloby a na tom istom pojednávaní nariadil aj znalecké dokazovanie. Na pojednávaní konanom 18. októbra 2018 po nepripustení žalobkyňou navrhovaných zmien petitu žalobu zamietol z dôvodu neexistencie naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení.

6. Podľa krajského súdu z rozsudku okresného súdu vyplýva rozpornosť a nesúlad so zákonnými požiadavkami na presvedčivosť odôvodnenia súdneho rozhodnutia, keď v záhlaví rozhodnutia okresný súd po vydaní opravného uznesenia (pôvodne uviedol „o návrhu žalobkyne na zriadenie zabezpečovacieho opatrenia“) ako správne označenie prejednávanej veci uvádza „o zaplatenie 44.665,77 eur s príslušenstvom“. Napriek takémuto označeniu prejednávanej veci aj po vydaní opravného uznesenia v odôvodnení rozhodnutia uvádza, že koná o určovacej žalobe a celé jeho odôvodnenie je zamerané z hľadiska zamietnutia žaloby na posudzovanie existencie naliehavého právneho záujmu. Označenie prejednávanej veci o zaplatenie 44 665,77 eur s príslušenstvom je uvádzané aj v zápisniciach o pojednávaní a aj v predvolaniach na pojednávanie. Tým, že okresný súd aj po pripustení zmeny žaloby uvádzal ako označenie prejednávanej veci zaplatenie 44 665,77 eur s príslušenstvom, nariadil znalecké dokazovanie na účel preukázania výšky žalovanej sumy a následne žalobu zamietol pre neexistenciu naliehavého právneho záujmu, nemožno jeho rozhodnutie vnímať ako logicky pochopiteľný celok s možnosťou náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu v rámci využitia opravných prostriedkov. Takéto rozporuplné konanie a odôvodnenie rozhodnutia nepochybne vyvoláva vážne pochybnosti o dôvode, pre ktorý vlastne okresný súd žalobu zamietol a nenaplnia požiadavky kladené na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Z konania okresného súdu nie je zrejmé, z akého dôvodu vo veci po pripustení zmeny petitu v zmysle návrhu žalobkyne nariadil znalecké dokazovanie zamerané na vypočítanie hodnoty vyrovnávacieho podielu, keď v rozsudku v bode 14 uvádza, že sa otázkou výpočtu vyrovnacieho podielu právnej predchodkyne žalobkyne ani nezaoberal, keď vyhodnotil námietku žalovaného o absencii naliehavého právneho záujmu žalobkyne na požadovanom určení ako dôvodnú v plnom rozsahu. Krajský súd sa preto stotožnil s odvolacou argumentáciou žalobkyne, že postup okresného súdu vykazuje znaky právnej a procesnej rozporuplnosti a dospel k záveru, že prvoinštančné konanie je postihnuté vadou porušenia práva na spravodlivý súdny proces. V ďalšom konaní bude úlohou okresného súdu ustáliť predmet konania, vyhodnotiť vykonané dokazovanie, jeho výsledky právne posúdiť a uviesť ich v odôvodnení nového rozhodnutia.

III.

Argumentácia sťažovateľa

7. Podľa sťažovateľa napadnuté uznesenie krajského súdu extrémne vybočuje z pravidiel upravujúcich odvolacie konanie, a to na základe interpretácie a aplikácie ustanovení zákona, ktorá v sebe zahŕňala črty svojvôle, pričom tento negatívny dôsledok je spôsobilý ovplyvniť výsledok súdneho konania ako celku (z dôvodu viazanosti súdu prvej inštancie právnym názorom odvolacieho súdu) a nezvratným spôsobom zasiahnuť do práv sťažovateľa.

8. Nosnou odvolacou argumentáciou žalobkyne bolo iba to, že okresný súd nesprávne interpretoval jej dispozičný úkon, tvrdiac, že jej skutočnou vôľou bolo iba rozšíriť pôvodný žalobný petit na plnenie o určovací petit. Žalobkyňa počas prvoinštančného konania túto skutočnosť nikdy nenamietala. Okresný súd preto postupoval správne, keď žalobu zamietol pre nedostatok naliehavého právneho záujmu a z dôvodu hospodárnosti konania ďalšie zmeny žaloby nepripustil.

9. Rozhodnutie krajského súdu je zmätočné, pretože sa odmietol zaoberať jediným odvolacím dôvodom, a to, či žalobkyňa podaním z 30. marca 2016 menila petit, alebo pôvodný žalobný petit iba rozširovala. Odvolací súd neprípustným spôsobom prikázal súdu prvej inštancie, aby si ustálil

predmet konania, hoci okresný súd jasne v rozsudku deklaroval, že predmetom sporu v čase rozhodovania súdu bol určovací nárok žalobkyne. Pokyn krajského súdu je preto nezmyselným a núti okresný súd prehodnotiť svoj postoj k predmetu konania bez toho, aby bol tento nadriadeným súdom vyhodnotený ako nesprávny. Okresný súd po pripustení zmeny žaloby nariadil vo veci znalecké dokazovanie, neuvedomujúc si nedostatok naliehavého právneho záujmu na žalovanom určení. Súd si uvedené uvedomil až potom, keď túto námietku vzniesol žalovaný. Tento úkon potom možno hodnotiť len z hľadiska prípadných trov znaleckého dokazovania, nijako však nepotvrzuje nesprávne rozhodnutie súdu. Krajský súd zrušil napadnutý rozsudok výlučne na základe administratívnych chýb v písaní, ktoré nemali žiaden vecný súvis s procesným postupom súdu a jeho rozhodnutím v merite. Navyše, spravil tak až po vyše 4 rokoch od predloženia veci, preto sa vrátením veci okresnému súdu iba prehĺbuje stav právnej neistoty sťažovateľa.

10. Krajský súd pristúpil k zrušeniu rozsudku okresného súdu bez toho, aby sa zaoberal a vyhodnocoval riadne vymedzený odvolací dôvod. Nešlo ani o prípad, keď by konanie bolo postihnuté niektorou z väd týkajúcich sa procesných podmienok, na ktoré by bol povinný prihliadať *ex officio*. K zrušeniu rozsudku okresného súdu môže dôjsť výlučne len z dôvodov podľa § 389 ods. 1 písm. a) až d) CSP, ktoré však v danom prípade neboli dané, resp. tieto nemožno aplikovať iba na pochybenia súdu administratívneho charakteru pri vedení súdneho spisu. Takéto pochybenia nie je možné považovať za porušenie procesných práv sporovej strany (procesným právom nie je správne označenie predmetu konania v zápisnici alebo v predvolaní, pretože ide nanajvýš o chybu v písaní). Navyše, porušením práva strany na spravodlivý proces je len také porušenie procesných postupov, ktoré mohlo zasiahnuť alebo obmedziť stranu pri výkone jej práv, resp. mohlo mať vplyv na vecnú správnosť rozhodnutia súdu.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Ústavný súd, pridriavajúc sa svojej stabilnej judikatúry, poukazuje predovšetkým na to, že základné právo na súdnu ochranu, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie „je výsledkové“, to znamená, musí mu zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08).

12. Ústavný súd už vo svojej judikatúre opakovane vyslovil, že predpokladom na záver o porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je len také jeho porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstrániteľné činnosťou všeobecného súdu pred začatím konania alebo v konaní vo veci samej, resp. ktorého nápravu nemožno dosiahnuť procesnými prostriedkami, ktoré sú obsiahnuté v príslušnom procesnom kódexe (m. m. I. ÚS 148/03, III. ÚS 355/05, II. ÚS 307/06). V nadväznosti na to ústavný súd pripomína, že v rámci konania o sťažnosti zásadne preskúmava len právoplatné rozhodnutia, a to v tom zmysle, že musí ísť o rozhodnutia, ktorými sa konanie vo veci samej právoplatne skončilo. V zmysle uvedeného v konaní, ktoré v čase predbežného prerokovania sťažnosti stále prebieha, nemožno uvažovať o splnení tejto požiadavky (IV. ÚS 361/2010).

13. Ak ústavný súd v rámci svojej doterajšej rozhodovacej činnosti pripustil výnimky z tejto zásady, išlo o prípady, keď ešte pred právoplatným skončením konania vo veci samej bolo v konaní o sťažnosti napadnuté právoplatné rozhodnutie, ktorým sa skončila iba určitá časť konania alebo ktorým sa riešila iba určitá parciálna procesná otázka. Podmienkou na pripustenie takejto výnimky však je, že v konkrétnom prípade musí ísť o rozhodnutie spôsobilé výrazne a nezvratným spôsobom zasiahnuť do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných základných práv alebo slobôd sťažovateľa, ako aj to, že námietka ich porušenia sa musí vzťahovať výlučne na dané štádium konania a nemohla by už byť uplatnená neskôr (IV. ÚS 195/2010), prípadne by sa tento negatívny dôsledok musel zároveň vzťahovať na výsledok konania a nebolo by ho možné korigovať v ďalšom procesnom postupe alebo v opravných konaniach (IV. ÚS 322/09).

14. V nadväznosti na uvedené právne názory ústavný súd s prihliadnutím na konkrétnu sťažnostnú argumentáciu, ktorá vo vzťahu k napadnutému uzneseniu atakuje najmä právnu stránku veci (ustálenie predmetu konania v kontexte posúdenia dispozičných úkonov žalobkyne, pozn.), konštatuje, že v okolnostiach daného prípadu nie sú splnené predpoklady na výnimku z už spomenutej zásady, podľa ktorej ústavný súd v rámci konania o ústavnej sťažnosti zásadne preskúmava len právoplatné rozhodnutia, ktorými sa právoplatne skončilo konanie. Námietky sťažovateľa týkajúce sa nesprávneho právneho posúdenia veci smerujú proti napadnutému uzneseniu, ktorým bol zrušený prvoinštančný rozsudok z dôvodu, že konanie súdu je postihnuté vadou porušenia práva žalobkyne na spravodlivý proces a jeho rozhodnutie nedostatkom riadneho a presvedčivého odôvodnenia (rozporuplné konanie okresného súdu). Z uvedeného vyplýva, že krajský súd sa právnym posúdením nároku žalobkyne nezaoberal z dôvodu jeho nejednoznačného právneho ustálenia okresným súdom. Preto vrátil vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, v rámci ktorého je jeho úlohou ustáliť predmet konania, vyhodnotiť vykonané dokazovanie, jeho výsledky právne posúdiť a uviesť ich v odôvodnení nového rozhodnutia tak, aby zodpovedalo zákonným požiadavkám na riadne odôvodnenie rozhodnutia.

15. Z formulácie záväzného právneho názoru krajského súdu nevyplýva konkrétny predmet konania, ale len požiadavka na jeho ustálenie v závislosti od posúdenia dispozičných úkonov žalobkyne realizovaných pred súdom prvej inštancie. Podľa názoru ústavného súdu v aktuálnom procesnom štádiu konania pred okresným súdom preto neprichádza do úvahy uplatnenie právomoci ústavného súdu, keďže vec žalobkyne po ustálení predmetu konania bude ďalej prebiehať pred súdom prvej inštancie a následne v prípade nespokojnosti s jeho rozhodnutím sťažovateľ bude v ďalšom priebehu konania disponovať účinnými právnymi prostriedkami na ochranu svojich práv, v ktorých môže namietat' aj prípadné nesprávne právne posúdenie dispozičných úkonov žalobkyne a ustálenie predmetu konania súdom prvej inštancie. Z princípu subsidiarity totiž vyplýva, že sťažovateľom prezentovaný právny názor sa môže stať predmetom ústavného prieskumu až vtedy, ak bude vec nároku žalobkyne (či už na zaplatenie žalovanej sumy, alebo na určenie právnej skutočnosti) právoplatne skončená. Za týchto okolností ústavný súd považoval túto časť ústavnej sťažnosti za predčasne podanú, čo uplatnením zásady *rationae temporis* zakladá dôvod na jej odmietnutie z dôvodu neprípustnosti. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

16. Ústavný súd nevyhodnotil ako dôvodnú ani námietku sťažovateľa o svojoľnej interpretácii a aplikácii ustanovení zákona upravujúcich odvolacie konanie pri posúdení odvolania žalobkyne odvolacím súdom. Žalobkyňa v odvolaní uplatnila aj odvolací dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. b) CSP, dôvodiac, že postup súdu, ako aj jeho rozhodnutie vykazuje znaky porušenia práva na spravodlivý proces. Ak sa krajský súd uvedeným odvolacím dôvodom zaoberal a postup okresného súdu na základe argumentácie žalobkyne vyhodnotil ako porušujúci jej právo na spravodlivý proces a na základe toho odvolaním napadnutý rozsudok zrušil podľa § 389 ods. 1 písm. b) CSP, jeho postup nemožno z ústavnoprávneho hľadiska spochybňovať a vyčítať mu svojoľnú interpretáciu a aplikáciu ustanovení CSP. Ústavný súd sa nestotožnil ani s tvrdením, že krajský súd zrušil prvoinštančný rozsudok a vec mu vrátil na ďalšie konanie len pre pochybenia administratívneho charakteru či chyby v písaní, ktorými nemohlo dôjsť k porušeniu procesných práv. Krajským súdom zistené nedostatky spočívajúce v rozporuplnom konaní súdu a nedostatku náležitého a presvedčivého odôvodnenia nemožno zľahčovať konštatovaním, že ide o nedostatky administratívno-technického charakteru spočívajúce v nesprávnom označení predmetu konania, najmä ak si okresný súd svoju chybu neuvedomil ani pri vypracovaní opravného uznesenia (na ktoré ho vyzval odvolací súd, pozn.), v ktorom ako predmet konania opäť uviedol zaplatenie žalovanej sumy. Navyše, z práva na spravodlivý proces vyplýva aj požiadavka na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktorej nebolo okresným súdom učinené zadost'.

17. V zmysle ustálenej súdnej praxe ústavného súdu uplatňovanie zákona v súdnom konaní a postup súdu v súlade s platným a účinným zákonom (procesnými a hmotnoprávnymi predpismi konania) nemožno hodnotiť ako porušovanie základných ľudských práv a slobôd (napr. I. ÚS 8/96, I. ÚS 6/97, II. ÚS 81/00).

18. Ústavný súd na základe uvedeného dospel k záveru, že sťažovateľom uplatnené námietky sú zjavne neopodstatnené, preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

19. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo bez právneho významu, aby ústavný súd rozhodoval o ďalších návrhoch sťažovateľa.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. apríla 2024

Robert Šorl
predseda senátu